

't Hupke

Verenigingsblad van de West Brabantse Vogelwerkgroep
nr 178 Herfst 2019



Jubileumnr. 3



Inhoud Jubileumnr. 3

Oud Voorzitter	3
Belevenissen West Br. Vwg.	4
Vogellatijn	5
Goudplevier West Brabant	6
Ray Teixeira overleden	7
Windmolens	8
Project SOVON	10
Goudplevier	11
Fenologie	14
Festival ploegendienst	16
Dagje vogelen met	19
Nat. gebied in de regio	20

Van de redactie**Vier jubileumnummers**

Voor u ligt alweer het derde jubileumnr. van t Hupke. In de reeks "goud" staat deze keer de Goudplevier centraal.



Onze voorzitter en secretaris schrijven over zaken waar het bestuur zich de afgelopen maanden mee bezig hebben gehouden. Veel leesplezier

't Hupke is een uitgave van de West Brabantse Vogelwerkgroep en wordt 4x per jaar toegezonden aan onze leden. Het lidmaatschap loopt per kalenderjaar. Opzegging kan alleen schriftelijk bij de secretaris, uiterlijk 1 maand voor het begin van het nieuwe kalenderjaar.
Bank 76 INGB 0001 0637 12

Bestuur

Bert van de Haar (voorzitter)
Piet van Iersel (secretaris)
Ineke Buijnsters (PR&communicatie.)
Kees Wijnen (Penningmeester)
Reinier van Loo (bio-secretaris)
Merel Roks (coördinator werkgroepen)

Vormgeving en opmaak

Martin van Leest

Redactie 't Hupke

Martin van Leest
Jan Benoist
redactie@westbrabantsevwg.nl

Vaste medewerkers

Raymond van Breemen
Piet van Iersel
Hans van der Sanden
Willem Veenhuizen
Harry van Vugt

Tekstcorrectie

Henriëtte Huijgens
Ad Rijnen
Albert de Hoon

Wijze van aanleveren

Kopij per email aanleveren als Word bestand zonder opmaak. Grafieken en tabellen en foto's apart aanleveren per email

Website

www.westbrabantsevwg.nl

Wenst u t Hupke digitaal te ontvangen stuur dan een email naar
secretaris@westbrabantsevwg.nl

Webredactie

Ger Duijf (g.duijf@casema.nl)

Volgend Hupke

Verzenddatum 1 december
Aanleveren kopij 1 november

Foto omslag:

't Hupke wordt gedrukt door;
Printwall Breda

In een ander stuk kunnen jullie meer feiten lezen over het festival Ploegendienst aan de Galderse meren en de acties van de West Brabantse Vogelwerkgroep daartegen.

Ik ben op uitnodiging van onze vertegenwoordigers aanwezig geweest bij de ledenraadvergadering van Sovon. Er was dit keer gekozen voor het houden van de vergadering aan boord van een prachtig schip dat ons, tijdens het vergaderen, van Lelystad naar de Markerwadden bracht. Nadat we eerst nog even bij het wegvaren aan dek de lepelaarskolonie, evenals vele Casarca's, mochten bewonderen en fotograferen, werd de vergadering benedendeks gehouden.

Een zakelijke vergadering, waarbij mij duidelijk werd dat Sovon zich echt alleen wil bezighouden met dat waar ze voor staan: de aanwezigheid en de ontwikkeling van Nederlandse vogels bijhouden en het daarbij kijken naar de voor- of achteruitgang van vogels, en naar het hoe en waarom daarvan. Het door ons aangedragen stuk, waarin wij steun vroegen voor onze analyse van de negatieve effecten van geluid op (broed)vogels, werd dan ook niet verder in beschouwing genomen. Maar ik heb achteraf wel zinvolle tips mogen ontvangen van de directeur Sovon om bepaalde contacten te leggen. Na de vergadering mochten we van boord op het voor publiek toegankelijke deel van de Markerwadden. Het is een volkomen kale zand/duin plaat met slechts lage begroeiing en vele plassen en moerasachtige gebieden en een aantal kijkhutten/schermen. Bij de kijkhutten is al rekening gehouden met de groei van gewassen, want je kunt tot behoorlijke hoogte over de eilanden uitkijken. Die dag was het bloedheet door een brandende zon. Geen plekje schaduw, met uitzondering van de vogelkijkhutten. Er waren vele watervogels, steltlopers en rietvogels te bewonderen, waarvan Ger Duijf er in de nieuwsbrief een aantal heeft gepubliceerd. Hoogtepunten waren wel de aanwezigheid van de IJseend, die het eerste broedgeval in Nederland was, met vier jongen en van de Ralreiger. Opvallend waren ook de al in groten getale aanwezige vlinders en libellen. Zelfs tijdens de overtocht werden we kort vergezeld door een Bosbeekjuffer, wat toch een vreemde gewaarwording is als je die alleen gewend bent te zien langs beekjes. Kortom zo werd vergaderen een heerlijke en mooie dag in de natuur. Mijn dank aan onze vertegenwoordigers en Sovon.

Bert van de Haar

De viering van ons vijftigjarig bestaan ligt weer enkele maanden achter ons. Het was een gezellige dag met ook veel nieuwe informatie voor de aanwezige leden, zo merkte ik bij de beantwoording van de vraag hoe iedereen het had gevonden. Zelf heb ik die dag genoten en ik hoop de aanwezigen ook. De fietstocht de volgende dag was dankzij het goede weer voor de meeste deelnemers een succes, met dank aan Piet Brosens. Ikzelf stond met hem bij de Waterakkers en wie schetst mijn verbazing toen bleek dat een van de jeugdige fietsers, naar schatting 6 à 8 jaar, alle vogels al kende. Toen ik zo jong was als deze jongeman was dat bij mij zeker niet geval. Erg leuk zo'n ontmoeting. Wat gebeurt er zoal waar een secretaris heen gaat? Er was een avond over de Nieuwe Mark, die als een rivier door de stad moet gaan stromen. Als ik de presentatie goed interpreteer wordt de inrichting erg groen en met geschikte wandelpaadjes langs het water voor het publiek. Maar ik kwam later tot de conclusie dat er wel erg weinig aan de vogels is gedacht, bijvoorbeeld aan de Grote Gele Kwikstaart, de Oeverwaluw en de IJsvogel die toch ook bij het water horen. Misschien toch nog even aandacht voor vragen bij de gemeente of de ontwerpers? Ook had ik eigenlijk naar een voorlichtingsavond over de plannen rond de Zonneweide moeten gaan, maar gelukkig nam Hans Mathijssse mijn taak over en ging er met onze voorzitter heen. De stemming onder de aanwezigen was niet positief over de plannen van SHELL om hier 65 hectare zonneweide in te richten. We zijn benieuwd naar het verdere verloop van de plannen van de gemeente Breda, omdat er een wijziging van het bestemmingsplan zal moeten komen. Nu is het nog landbouwgrond waar open tuinbouw plaatsvindt. De invloed van het maken van een zonneweide op vogels is denk ik, nog maar weinig onderzocht in Nederland. Verder was er een bijeenkomst voor de coördinatoren van de werkgroepen, waar ik niet bij kon zijn vanwege een vakantie, in Zwitserland. Van deze nuttige bijeenkomst werd door Bert een prima verslag gemaakt, waarvoor dank. Nog een bijzondere gebeurtenis waar ik ook bij was, was de mondelinge toelichting aan een commissie van advies van de gemeente Breda op een hoorzitting met onze vereniging over Ploegendienst, een evenement bij de Galderse Meren op 25 mei 2019 (zie ook elders in dit blad). Ik maak me altijd kwaad als mensen onzin uitkramen, zo ook in dit geval. In het beleidsstuk over evenementen staat duidelijk dat er in de broedtijd geen evenementen worden georganiseerd, maar nee hoor, dat doen we wel. De commissieleden moest zelfs nog worden verteld dat in mei elk vogeltje een ei legt...schande. We zijn benieuwd naar hun uitspraak.

Piet van Iersel

Vogelstand veranderd in vijftig jaar

In de vorige column beschreef ik hoe het landschap de laatste vijftig jaar is veranderd. Landbouwgebieden zijn ecologische woestijnen geworden. Er zijn veel nieuwe natuurgebieden bijgekomen en bestaande uitgebreid., Voor een betere waterbeheersing zijn veel nieuwe natte natuurgebieden aangelegd. Wat heeft dat voor negatieve of positieve gevolgen voor de vogelstand? Enkele voorbeelden. In het Liesbos broedden in de jaren zeventig zestien paar Wielewalen. De laatste tien jaar broedt daar geen enkel koppel meer. Het bos staat er nog en er zijn geen grote veranderingen opgetreden. Wat als oorzaak overblijft moet wel de afname van beschikbaar voedsel zijn: insecten, waar Wielewalen van leven en waarmee ze hun jongen moeten voeren. Vreemd genoeg is er in datzelfde bos een nieuwe vogelsoort bijgekomen, de Middelste Bonte Specht, ook een insecteneter. Nog een voorbeeld maar dan positief. Vijftig jaar geleden gingen wij naar het Naardermeer of Texel om daar Lepelaars waar te nemen; die waren bij ons zeldzaam. Nu broeden ze bij ons en kunnen wij ze in de directe omgeving zien foerageren. Grote- en Kleine Zilverreigers zijn nieuw en de ooievaarsstand is hersteld. Wij hebben nu Slechtvalken, Zeearenden en sinds kort ook broedende Visarenden. Met sommige vogelsoorten gaat het goed maar met veel soorten gaat het slecht. Ook algemene soorten gaan snel achteruit. Wij als vogelaars constateren wat er gaande is maar een eensluidend antwoord op de vraag waarom is er niet altijd.

Door de CO₂-uitstoot warmt de aarde op. Gelukkig is daar nu wel aandacht voor.

De snelle verandering in de vogelstand hoeft ons er niet van te weerhouden de natuur in te gaan om van vogels te genieten, net als vijftig jaar geleden.

Biemeeus



Oud Voorzitters

Als een van de oud-voorzitters is mij, Jan Benoist, gevraagd iets te schrijven over mijn bestuursperiode. Ik was penningmeester van 1979 tot en met 1991 en voorzitter van 1991 tot en met 1996.

Het begin

Begin jaren zeventig was ik al lid van de Vogelwerkgroep Sivo. Een kooivogelvereniging met een vogelwerkgroep waarvan de leden werkzaamheden verrichtten in de natuurgebieden Lange Goren en Krochten. Dit zijn nu nog steeds natuurgebieden van Staatsbosbeheer. Bij Sivo kwam ik Hans en Agnes van der Sanden en Harry van Vugt tegen. Zij waren tevens lid van de West Brabantse Vogelwerkgroep. We togen in die beginjaren zeventig samen tijdens de vakanties naar de Coto Doñana, de Camargue en naar de vogeltrek in Falsterbo en Istanbul.

De Coup

Het was 1979 en ik was al een paar jaar lid van onze Vogelwerkgroep. Van 1969 tot en met 1979 waren er vijftien gestencilde mededelingenbladen van de vereniging verschenen. De laatste jaren werd de verschijning steeds minder frequent. Dit kwam door het gebrek aan bestuursleden. De penningmeester had Noord-Brabant verlaten, de secretaris had een werkkring buiten de provincie en de voorzitter gaf te kennen dat hij de hamer wilde overdragen. Harry was als secretaris het enige nog actieve bestuurslid. Dus was het hoog tijd om daar eens verbetering in te brengen. We hadden Harry al vaak gevraagd om verandering maar dat bleef uit. We spraken af om nog een weekje naar de Pyreneeën te gaan met z'n drieën: Hans, Harry en ik. Hans en ik hadden afgesproken dat we daar eens spijkers met koppen zouden slaan en Harry voor het blok zetten om een mededelingenblad uit te brengen (de laatste publicatie dateerde van 2,5 jaar daarvoor) en een vergadering uit te schrijven. Bedoeling was dan om een nieuw bestuur te vormen en per kwartaal een blad uit te brengen. Als hij dat niet zou doen vóór een bepaalde datum dan zouden wij het zelf doen. Uiteraard spraken we zoals altijd constructief met elkaar en maar met één doel voor ogen: het belang van de Vogelwerkgroep. Harry was en is tenslotte de oprichter.



JAN, HANS EN HARRY

Nieuw elan

De 'coupoging' slaagde en zo werd op 24 augustus 1979 om 20.00 uur een ledenvergadering belegd in toen nog Huize Louise op de hoek Baronielaan en Ginnekenweg. Hier werd een nieuw bestuur gekozen :

Voorzitter	Harry van Vugt
Secretaris	Hans van der Sanden
Penningmeester	Jan Benoist
Biologisch secretaris	Willem Veenhuizen
Studietochten	Ad Klop
Redactie 't Hupke	Agnes van der Sanden

De geboorte van 't Hupke.

Agnes nam de taak op zich om een nieuw verenigingsblad uit te brengen en dat eenmaal per kwartaal. Het was niet eenvoudig met stencils typen en bladen stencillen. En op bruin kringlooppapier. Samen in elkaar zetten en ook nog rondbrengen. Want het mocht niet te veel kosten natuurlijk. Verschillende afbeeldingen (eerlijk gepikt) verschenen op de kaft. Het formaal was A5, de helft van het huidige Hupke. De stencilmachine was uit de de tijd en Harry had een offsetmachine op de kop getikt. Nou, dat hebben we geweten!. Jarenlang werd gewerkt met die offsetplaten. Je zette er een op het machien en in no time was alles zwart en kon je weer opnieuw beginnen. Maar al doende leert men en de techniek werd beter. De kopieermachine werd uitgevonden en we gingen het werk uitbesteden. Ook een item dat in die tijd zijn intrede deed.

Jaren later vroegen we Wouter van Gils om een nieuw embleem voor de vereniging te maken de vorm van de Steenuil.

Tot op de dag van vandaag zijn we daar trots op.

Jan Benoist

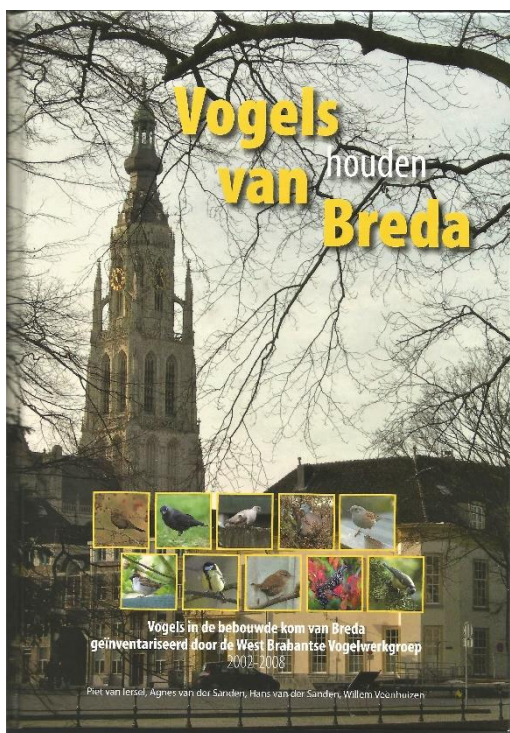


Enkele van mijn belevenissen binnen de West Brabantse

Toen ik in 1969 een autotoetje had aangeschaft, vroeg Harry van Vugt mij om me aan te sluiten bij de winterwatervogeltellingen, als chauffeur van tellers zonder vervoer. Dat betrof met name eerst Willem Veenhuizen en later Hans van der Sanden. Ik zegde toe, onder het beding dat ik dan ook aan alle overige activiteiten van die groep kon deelnemen.

't Hupke

Ik heb de term vogel-werkgroep altijd letterlijk genomen: er wordt gewerkt, in het belang van de vogels. Door te kijken en te luisteren naar de doorgewinterde vogelaars, onder wie Ad Klop, leerde ik de fijne kneepjes van het vak. Mijn aantekeningen en belevenissen goot ik steeds in verslagen. Zo was het voor mij niet zo'n grote stap om, toen in 1979, de Vogelwerkgroep nieuw leven werd ingeblazen, binnen het bestuur als redactrice van het contactorgaan 't Hupke aan de slag te gaan. Dat blad heb ik met veel enthousiasme lange jaren verzorgd. Vooral beleefde ik veel plezier aan het vormgeven aan het eigen hoekje van de jeugdwerkgroep, De Steenuiltjes. Wat is er nu mooier dan de jeugd te betrekken bij de natuur en hun interesse in de vogelwereld te voeden.



Handen uit de mouwen

Binnen de werkgroep zijn er altijd zaken die om praktische aanpak vragen. Daar werk en werkte ik graag aan mee. Het met onder anderen Herman Schriks en Cor Borghouts meewerken aan het opzetten van tentoonstellingen, zoals Vogels in de Stad en, later, onder leiding van Ellie Pruiksmas bij de opzet van de huidige kraam, die bij bijvoorbeeld Plein Air wordt ingezet. Ik verzorgde vooral de begeleidende teksten. Dat deed ik ook voor de kraamdagen voor de Ooievaars uit het nest op het kantoor van Staatsbosbeheer aan de Mark. En ik hertaalde de SOVON-cursus BMP (broedvogel monitoringproject) voor de leden en begeleidde de studietochten daarbij. Maar ook: verzamelde ik spullen voor de rommel/snuffelmarkt die vanaf 1984 jaarlijks in het inmiddels gesloopte Turfschip in Breda werd gehouden. Herman Schriks was daarbij de voortrekker. Het 'verdiende' geld spekte de pot voor bijzondere projecten. Als uitloper daarvan kan het Polen-project worden gezien.

Aan de slag

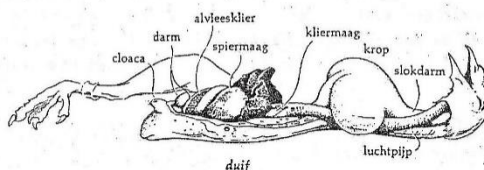
Er is ook altijd meer 'direct' werk aan de winkel. Denk aan inventarisaties van vogelsoorten en gebieden. Vooral onder de bezielende leiding van Ad Nuyten bracht onze Vogelwerkgroep heel wat bruikbare gegevens aan voor de "Atlas van de West-Brabantse broedvogels". Ik nam en neem ook deel aan de winterwatervogeltellingen en langlopende Sovonprojecten als PTT (punt-transect-telling), BMP enz. Denk ook aan bescherming van bedreigde soorten door biotooponderhoud. Zoals met de knotploeg onder leiding van Rob Fisscher en Piet Brosens. Onze knotploeg onderhoudt ook de oeverwaluwand aan de Waterdonken. En onder leiding van Biek Smetsers proberen we zo goed mogelijk de weidevogels te beschermen in Weimeren.

Veel plezier beleefd

Aan bovengenoemde en andere activiteiten denk ik graag en met voldoening terug. Maar echt onbezorgd plezier beleefde en beleef ik vooral tijdens meerdaagse excursies. Samen met mensen met een gelijkgerichte belangstelling op 'ontdekkingstocht' op de verschillende Waddeneilanden, aan het Lauwersmeer, in het Natuurpark Eifel en het Forêt d'Argonne.....

Agnes van der Sanden

Toen Charles de borst van de ransuil opende zagen we het hartje, de lever, de longen, de nieren, de spieren en de maag. Ook daarvan zie je wat op een tekening.



Vogellatijn

Vogellatijn is het resultaat van 50 jaar bijzondere, spannende, onnozele, humoristische, vriendschappelijke en mooie avonturen van, voor en door vogelaars van de West Brabantse Vogelwerkgroep.

Verzameld door Mary Holleman

Toeval of een wondertje?

Tijdens een vakantie, zo'n tien jaar geleden, liepen we in het Loiregebied langs een mals weilje met daarin wat struiken en een doornhaag eromheen. Wat zag ik daar voor vogels? Prachtig verenkleed, grijze kop met een masker en een behoorlijke haaksnavel. Zo nu en dan vlogen ze op, pikten insecten van de grond of uit de lucht en gingen telkens weer terug naar hun struik.



Met het kersverse vogelgidsje op zak (van de vogelcursus) wilde ik wel weten welke vogels dat waren. Ik trok het boekje uit mijn broekzak, wilde het openslaan maar het viel uit mijn hand op de grond. Waar viel het boekje op open? Op de pagina waar de Grauwe Klauwier staat beschreven. Verbazing alom, dit kon toch geen toeval zijn? Gedurende de rest van de vakantie gingen we iedere dag terug naar die plek om te genieten van de "nieuwe" vogels. Sindsdien is het mijn lievelingsvogel onder de zangvogels, hoewel hij het niet van zijn zang moet hebben. Jaren later zagen we een koppel Grauwe Klauwieren bij het 't Merkske, een absoluut zeldzame waarneming, zo dicht bij huis. Ik hou het voorval op een wondertje, de wereld zit er vol mee.

Ellie Pruiksma

Mijn blooper

Ik woonde nog maar net in Breda. In een winkel aan de Ginnekenmarkt zag ik een folder liggen over de West Brabantse Vogelwerkgroep. De eigenaar -Martin van Leest- vertelde daar wervend over en ook hoe hij de Steenuilen inventariseerde. Kortom, ik werd lid.

En wist waar ik bijzondere waarnemingen kon melden. Dat gebeurde al snel. Want ik zag in mijn eerste winter geregeld in het Chaamse Beekdal een prachtige Visarend. Mooie oogstreep en alles klopte. Ik belde direct de secretaris, Eric Corssmit, en kreeg zoals meestal zijn vrouw Nan aan de lijn die de bijzondere waarneming van een heel enthousiast nieuw lid aan Eric door zou geven. Zodra Eric dat hoorde ging hij kijken. Maar elke keer was de Visarend gevlogen. Totdat ik hem een volgende keer weer zag, van dat mooie beeld genoot, het aan Nan meldde en Eric weer voor niets kwam kijken naar een gevlogen vogel.

Op een geven moment ging de voorzitter Huub Don zelf ook op ontdekking uit.

Zijn oordeel was voor mij beschamend en vernietigend: 'Het is januari, dan zitten de Visarenden in Afrika en dit is een wittige Buizerd uit het noorden!'. Als enige troost zei Huub: 'hij had zich wel erg goed gecamoufleerd als 'Visarend'. Behalve dan natuurlijk zijn poten die gewoon geel waren en niet grijs zoals bij een echte Visarend, zoals ik later leerde. Ik vreesde voor roeyement, maar mocht gelukkig lid blijven! Tot nu toe.

Deze 'blooper/ervaring' kwam me later bij een schoonzus goed van pas. Vanuit Kijkduin belde ze me opgewonden op, want bij haar in de duinen zag ze die winter geregeld een Visarend. Ze genoot van die mooie vogel. Om haar enthousiasme niet te verstoren, genoot ik mee en vroeg naar wat details, zoals de oogstreep, zijn tekening en uiteindelijk de kleur van zijn poten. Daar zou ze nog eens naar kijken. Een week later weer een telefoontje van haar, het was vast een heel bijzondere Visarend, want hij had gele poten! Al pratend kon ik haar vertellen over mijn blooper met een Visarend die toch een mooi gecamoufleerde Buizerd was. Net als de hare!

Elke winter zie ik in het Markdal bij Ulvenhout in de top van een eenzame boom een hele mooie grote zwart/witte roofvogel met een oogstreep. Ik geniet van die waarneming en de kunst om zich als Visarend te vermommen. Maar hij heeft bij mij geen poot om op te staan, zelfs zonder die gele kleur te zien, weet ik het is weer een wittige Buizerd, want in de winter zijn hier geen Visarenden!

Joop van Riet

Snel geleerd

Ik zag vanuit het slaapkamerraam op het garagedak iets geels trippelen. Goed gekeken, ja hoor ik kon een Gele Kwikstaart melden. Bijna even snel kwam een reactie van Harry van Vugt; 'Kijk nog eens goed of het geen Grote Gele Kwikstaart is?'. En ja hoor vanachter zijn pc had hij helemaal gelijk, mijn allereerste waarneming van een Grote Gele Kwikstaart! Nu weet ik, een Gele Kwikstaart op een garagedak is altijd een Grote Gele Kwikstaart, makkelijk zat. Vervolgens zat die mooie waarneming twee weken lang op mijn autospiegel zijn evenbeeld onder te schijten! Ondankbare hond!

Joop van Riet

Goudplevieren in West-Brabant

Inleiding

Het was in de jaren zeventig dat ik kennis maakte met de Goudplevieren in West-Brabant. Dat is bijna vijftig jaar geleden, het kost dus heel wat moeite me te herinneren waar ik toen allemaal geweest ben. Ik reed toen met Peter Feij mee. Die telde in ons gebied, waarom en voor wie, ik had geen idee, maar er waren wel Goudplevieren te zien. Ik herinner me de wijde landschappen van het meest westelijke deel van Noord-Brabant, met zijn polders vol met akkers en zo plat als een dubbeltje. En dat is voor iemand die uit Tilburg komt best eigenaardig. Het was de tijd dat je je waarnemingen nog netjes in een notitieboekje opschreef. Kennelijk gebeurde deze telling los van de waterwildtellingen die Harry van Vugt en zijn medetellers al bijna vijftig jaar doen.

Historie

Jammer dat ik zelf niets opschreef, dat deed mijn medereiziger en die gaf ze ook door. Wat was het een verrassing voor me toen onlangs bleek dat ze zowaar bij Sovon terecht zijn gekomen. Binnen een dag kreeg ik van Erik van Winden een file met de tellingen van West-Brabant uit de jaren zeventig. Ben ik blij dat het bewaard is gebleven!

In de Avifauna van Noord-Brabant wordt nog melding gemaakt van broedende Goudplevieren in Oost-Brabant en dan vooral in de Peel. In 1924 waren dit nog 23 paar. In 1932 werd het laatste broedgeval in Brabant geconstateerd.*

Om mijn verhaal niet te ingewikkeld te maken heb ik besloten om hierna alleen van de polders bij Dinteloord te spreken. Nu is dat een ruim begrip en als je de atlas bekijkt zie je allerlei namen opduiken als de Dintelpolder, Willemspolder, Drievriendenpolder, Annapolder, Mariapolder, Koningsoordpolder, deze liggen apart van de Oude Prinslandse polder waarin de Potmarkreek ligt. Geen wonder dat al deze polders door de tellers 'de polders bij Dinteloord' worden genoemd en als zodanig ook terug te vinden zijn in de waarnemingenlijsten bij Sovon.



(FOTO, GERT VAN DER HART)

Oude waarnemingen

In 1976 en 1977 werden er waarneming genoteerd: in oktober 1976 80 tot 300 exemplaren in de polders bij Dinteloord en in 1977 slechts 45. Dat zijn de oudste waarnemingen uit West-Brabant, [Foto van Gert van der Hart (2013 IJslandreis)] voor zover ik dat nu weet. Toch leuk om te weten. Het betreft natuurlijk trekvogels die ons gebied aandoen. Vermoedelijk komen ze uit IJsland waar ik ze met eigen ogen mocht waarnemen. Ze zitten daar overal waar het een beetje nat en of venig is.

De waarnemingen uit de waterwildtellingen staan in de volgende tabel voor de polders bij Dinteloord.

Jaar	Aantal
1996	500
1997	850
1998	300
2000	150
2002	3035
2003	3035
2007	3[?]

Zoveel zie je er nu dus niet meer. Omdat ik samen met Willem Veenhuizen deze polders nog steeds tel kan ik bevestigen dat ze er nog steeds worden waargenomen, ook al zijn ze niet gemakkelijk te zien. We zien dan soms 200 tot 400 Goudplevieren. We vinden ze vooral in de Annapolder waar ze zich in groepen in de klei verstoppen. Mijn vermoeden is dat ze in de Dintelse Gorzen foerageren.

Piet van Iersel

Literatuur:

Archief West Brabantse Vogelwerkgroep
Waterwildtellingen van de West Brabantse Vogelwerkgroep:
Atlas van de West-Brabantse broedvogels, SWEV, 2007
Avifauna van Noord-Brabant 1967; F. van Erve; e.a.

*Nieuwtje

In mei hield Boena van Noorden een dubbellezing voor onze vereniging. Voor de pauze sprak hij over de Goudplevier in De Peel. Deze zou –met uitzondering van 1974- daar in 1933 voor het laatst gebroed hebben. In het Nederlands Fotomuseum in Rotterdam bevindt zich echter een uittreksel uit de dagboeken van de Haagse fotograaf Frans Kooijmans. Deze bron is niet openbaar maar er blijkt uit dat tot in 1935. broedpogingen door de Goudplevier zijn gedaan in De Peel, bewezen door de vondst van eierschalen, waarschijnlijk een gevolg van predatie door Zwarte Kraaien.

H. Huijgens

50 jarig bestaan West Brabantse Vogelwerkgroep

Ray Teixeira:

“Het was een gewone baan....”

Op 1 augustus jl. is Ray Teixeira overleden. Veel leden van de Vogelwerkgroep kenden hem van de SWEV (nu opgegaan in VIB) en de West-Brabantse broedvogelatlas.



RAY OP DE SWEV DAG 2012

In 1974 studeerde ik af als bioloog en ging op zoek naar een interessante baan. Net in die tijd zocht Sovon, destijds nog de Stichting Ornithologisch Veldonderzoek Nederland, een coördinator. Om ervoor te zorgen dat het veldwerk van duizenden vogelaars zou resulteren in een geweldig product: de eerste broedvogelatlas van Nederland. Het werd mijn entree in een boeiende wereld.

Het atlasproject zelf was al in 1973 gestart. Die eerste jaren van het project werden, zonder financiering, getrokken door Herman Leys. Hij werkte op het Rijksinstituut voor Natuurbeheer en werd ondersteund door het Dagelijks Bestuur, vijf man sterk. Dit was een vriendenclub, eigenlijk een soort projectteam dat constructieve bijeenkomsten hield. Gedreven mensen die het doel van een broedvogelatlas onderschreven en voor wie Sovon op de kaart moest komen, naast al die andere aanwezige ornithologische clubs...

Prima start

Voor mezelf begon het in maart 1975. Dat jaar kwam een eerste financiële ondersteuning beschikbaar van het ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, voor een vijftal jaren. Die mocht ook gebruikt worden voor de uitwerking van de telresultaten. Het Rijksinstituut voor Natuurbeheer bood kantoorruimte aan. Ik kon een prima start maken!

75 Atlasblokken

Tot mijn eerste taken behoorde het begeleiden van de districtscoördinatoren en het enthousiasmeren van de tellers. Bij dit laatste bleek het uitbrengen van nieuwsbrieven heel effectief. Zo zagen de tellers welke vorderingen gemaakt werden en was het mogelijk om het veldwerk via goede tips verder bij te slijpen. Omdat er in sommige gebieden onvoldoende tellers waren, onderzocht ik elk jaar een aantal 'openstaande blokken'. In totaal nam ik

ongeveer 75 niet of nauwelijks onderzochte atlasblokken voor mijn rekening. Na afronding van het project zocht en vond ik tientallen vrijwillige schrijvers voor soortteksten. Zelf stelde ik teksten op voor soorten waarvoor niemand te vinden was en nam ik de redactie van het boek op me. Het verscheen eind 1979.

Voorzitter Herman Klomp

Voorzitter Herman Klomp was in die tijd heel belangrijk, altijd uiterst correct, ik had veel achting voor hem. Een voorzitter die echt begreep hoe je het doen moest. Maar ook een die kritiek niet onder stoelen of banken stak. Meestal had hij dan gelijk en ik heb nooit enige moeite met Klomp gehad.

Algemeen Bestuur

Veel discussies werden gevoerd in het Algemeen Bestuur (AB). Dat bestond uit een groep van ruim twintig personen, echte professionele deskundigen naast goede amateurs. Over het algemeen verliepen die discussies wel goed, al duurden de vergaderingen van dit AB wel lang: tenminste tweemaal per jaar een hele zaterdag!

Sovon ging gewoon verder

Toen het project op zijn einde liep, kwam natuurlijk de vraag: hoe nu verder? Al dan niet samengaan met de Nederlandse Ornithologische Unie (NOU), de meest gezaghebbende landelijke vogelclub van dat moment? Die discussie verliep niet vlot, waarbij een duidelijke visie van de zijde van de NOU uitbleef. Wel ontstond meer samenwerking met Vogelbescherming. En dus ging Sovon gewoon verder. Direct aansluitend aan het broedvogel-atlasproject, kwam er een project voor Winter- en Trekvogels. Bovendien werd het Punt-Transect-Tellingenproject (PTT) gestart, het oudste nog lopende monitoringproject van Sovon.

Altijd met vogels in de weer

Toch ben ik zelf wat anders gaan doen. Ik had het idee dat het toenmalige politieke klimaat erop uit was om ons soort organisaties dood te laten bloeden. Het moest uit zijn met de subsidiestromen, volgens minister-president Van Agt. Veel biologen waren werkeloos. Daarom besloot ik tandheelkunde te gaan studeren, in mijn laatste jaar bij Sovon. Maar ik heb nog jarenlang bestuursfuncties vervuld binnen Sovon en ben altijd met de vogels in de weer gebleven. Zo heb ik, naast diverse telprojecten van Sovon, meegewerkt aan de tweede broedvogelatlas, van 1998-2000, en maakte ik samen met enkele geestverwanten enkele jaren geleden een gedetailleerde Broedvogelatlas van West-Brabant.

Ray Teixeira



Windmolens

Naar de Raad van State voor de vogels

Inleiding

Op 20 november 2018 heeft Natuurplein de Baronie mede namens de Vogelwerkgroep een beroepschrift tegen het Provinciaal Inpassingsplan Windmolens A16 ingediend. Ik zal proberen onze bezwaren zo kort mogelijk te beschrijven omdat onze voorzitter er op de laatste ledenvergadering al over heeft gesproken. Omdat niet alle leden op die vergadering aanwezig waren lijkt het me nuttig om de inhoud van de brief sterk verkort weer te geven in ons blad. Op 12 oktober 2018 is het Provinciaal Inpassingsplan Windmolens (PIP) langs de A16 gepubliceerd. Het maakt de bouw van 28 windmolens langs de A16 mogelijk.

Over Rooskensdonk:

De twee windmolens die hier worden geplaatst zullen een negatieve invloed hebben op de aanwezige (weide)vogels. De geplande windmolen nr. B-7 wordt niet zoals gesteld op 200 meter van Rooskensdonk geplaatst, maar duidelijk dichterbij. Daardoor zullen de negatieve effecten voor (weide)vogels verder reiken dan beweerd wordt in het PIP. De in ruil daarvoor toegekende natuurcompensatie wordt louter en alleen beoordeeld naar de oppervlakte van de bouwlocatie. Terwijl natuurcompensatie tevens gebaseerd moet zijn op de daadwerkelijke verstoring, in dit geval van de weidevogels in Rooskensdonk. Ook dient de geluidshinder te worden gecompenseerd voor die gebieden die in de EHS liggen.

Zoals bekend is Rooskensdonk een gebied langs de A16/Mark met als instandhoudingsdoelstelling weidevogels. Dat behelst behoud, herstel en/of de duurzame ontwikkeling van de ecologische waarden en kenmerken van het gebied. Daaraan lijkt op grond van het bovenstaande en van het feit dat vogeldichtheden afnemen bij plaatsing van windmolens volstrekt onvoldoende invulling gegeven te worden. Het is niet af te leiden uit de MER (Milieu Effect Rapportage), en het aanvullende onderzoek, dat een degelijk onderzoek naar dichtheden van (broed)vogels daar heeft plaatsgevonden.

Evenmin is duidelijk waarop de compensatie in hectaren is gebaseerd, omdat deze niet in overeenstemming is met de oppervlakte van Natuurnetwerk Brabant die geluidsoverlast boven de norm ondervindt. En volgens de eigen provinciale regels moet natuur, die belast wordt met >42dB, gecompenseerd worden. Geheel Rooskensdonk valt binnen deze contour.

Natuurplein de Baronie is van mening dat de gebruikte beleidsnotitie onjuiste feiten vermeldt die niet stroken met de laatste kennis over deze materie. Bovendien is niets gedaan met de door de West Brabantse Vogelwerkgroep (lid van Natuurplein de Baronie) aangeleverde vogelgegevens over Rooskensdonk. Men is alleen uitgegaan van de gegevens van bureau Waardenburg. Gelet op de jurisprudentie hadden de argumenten en gegevens die door de gezamenlijke natuurverenigingen zijn

ingebracht betrokken moeten worden bij de besluitvorming, om zo een weloverwogen afweging te kunnen maken. Daarnaast geeft de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland in haar Overzicht deskundigheidseisen eveneens aan dat, natuurverenigingen en daadwerkelijke natuurbeschermers, gelijkgesteld zijn met ecologen. Door deze gegevens buiten de besluitvorming te houden lijkt deze gestuurd te zijn.

Bij het hanteren van een verstoringsafstand van 200 meter wordt gesteld dat er dan sprake is van een worst case scenario (dus de maximale bedreiging/verstoring) voor het bepalen van mogelijke effecten van windturbines op broedende Grutto's. De verstoring kan echter tot 800 meter oplopen! Die 200 meter zijn de minimale afstand. De in Rooskensdonk nog aanwezige vogelpopulatie zal, gebaseerd op de gegevens uit de onderzoeksrapporten, naar alle waarschijnlijkheid dusdanig teruglopen dat er gesproken kan worden van een niet meer levensvatbare populatie.

Voor de Grutto's, die in hun baltsvlucht makkelijk in de aanvaringszone van de rotorbladen kunnen komen, zal de mortaliteitsnorm onmiddellijk worden overschreden bij 'slechts' één slachtoffer.

Andere soorten zoals Kievit, Wulp, Scholekster, Graspieper en Veldleeuwerik kunnen ook soms tot op rotorhoogte van moderne windturbines vliegen en effectief ermee in aanvaring komen.

Toename van het aantal windparken betekent bovendien een extra milieudruk bovenop de al bestaande verstoringsbronnen. Naast de sterns in het windpark te Zeebrugge werden in de bestaande Vlaamse windparken nog andere relatief zeldzame soorten als aanvarings-slachtoffer vastgesteld zoals Blauwe Reiger, Sperwer, Slechtvalk, Torenavalk, Tureluur, Grutto, Scholekster, Houtsnip, Drieteenmeeuw, Gierzwaluw en Roodborsttapuit (Everaert 2008).

De reden dat de nu geplande locaties in beeld zijn gekomen is dat de provincie Noord-Brabant zich eerst de beperking heeft opgelegd van 1 kilometer aan weerszijden van de A16 en vervolgens ter rechtvaardiging daarvan het argument gebruikt dat de turbines dan alleen daar kunnen komen te staan omdat ze op andere plaatsen overlast veroorzaken voor omwonenden. Had de provincie een ruimere interpretatie gekozen van de gebieden, dan was deze door de provincie benadrukte noodzaak er niet geweest. Hier is sprake van een zogeheten doelredentatie.

Zeearend en Visarend

Tevens wil Natuurplein de Baronie dat de noordelijke turbines A-4, A-5 en bij voorkeur ook A-1 en A-6 uitgevoerd worden met silhouetradar ter bescherming van de Zeearend en Visarend die beide broeden in het Nationaal Park de Biesbosch. De redenering dat de Zeearend niet in de omgeving van de windmolens zal voorkomen omdat daarvan geen meldingen zijn, lijkt wel heel erg twijfelachtig. Dit is dus een aanname. De Zeearend en de Visarend zijn tot in de omgeving van Breda gesignaleerd.

Als er ook maar één exemplaar het slachtoffer zou worden is dat een percentage ruim boven de 1 procent. Als dit gebeurt in het broedseizoen is de kans heel groot dat ook

het legsel, dan wel de jongen het niet overleven en wordt er een ernstige aanslag gepleegd op het voortbestaan van de soort in de Natura2000-gebieden. De Zeearend en de Visarend vallen onder de Habitatrictlijn. Beide soorten komen in deze regio voor in het Nationaal Park de Biesbosch, het Markiezaat, op het eiland Tiengemeten en in de omgeving van Krammer-Volkerak en Haringvliet en zullen dus ook gebruik maken van routes tussen deze gebieden voor het zoeken van een (nieuwe) partner. Daarbij is het dan onvermijdelijk dat zij in ieder geval de noordelijke windmolens bij Moerdijk zullen kruisen. "Slechts" één gedode Zeearend of Visarend heeft direct gevolgen voor de instandhoudingsdoelen in de nabijgelegen Natura2000-gebieden.

Buizerds

Natuurplein de Baronie maakt tenslotte ook bezwaar tegen de windmolens in de omgeving van knooppunt Galder, en wel op grond van het feit dat er geen gegevens zijn gebruikt aangaande in de omgeving nestelende Buizerds (jaarrond beschermd) en de mortaliteitskans. Door het groter wordende aantal slachtoffers (vogels en vleermuizen) worden meer Buizerds verwacht die van deze gratis maaltijden willen profiteren. Dit is niet terug te herleiden uit de mortaliteitscijfers.

Piet van Iersel met medewerking van Bert van de Haar

Literatuur:

1. Hötter et al (2006): Impact on biodiversity of exploration of renewable energy sources on biodiversity: the example of birds and bats
 2. Everaert: Effecten windturbines op de fauna van Vlaanderen (2008)
 3. Van Rijn-Dekker: Zeearenden in Nederland (2017)
 4. Dürr. Lijst met vogelslachtoffers in Europa. (2019).
-

Te koop aangeboden:

Swarovski telescoop Habicht AT 80 met vast oculair 30 (1997). Incl. Slik Classic statief met Manfrotto statiefkop MVH500AH en body. Recent volledig nagekeken bij Swarovski, in uitstekende staat. Prijs: € 850,00
Te bevragen bij: Koos Holleman tel. 06-13659499



Wie wordt coördinator excursies?

Onze Vogelwerkgroep zit al jaren zonder iemand die excursies organiseert!

Dit is niet alleen erg jammer maar ook ongewenst omdat de leden verwachten dat er bij onze vereniging minstens tweemaal per maand een excursie op de agenda staat. We hebben meer dan driehonderd leden, onder hen moet er toch tenminste één (of meer!) te vinden zijn die deze kar wil trekken.

De taak van de excursiecoördinator is :

- het organiseren van minimaal twee excursies per maand (niet in juli en augustus), waarbij gebruik gemaakt kan worden van bestaande excursies, maar ook van de routes/gebieden zoals beschreven op onze website
- initiatieven ontplooiën voor nieuwe excursiegebieden
- contact onderhouden met de excursieleiders
- excursie-agenda voor de website bijhouden.
- Persberichten verzorgen

Martin van Leest is bereid om de coördinator in het begin bij te staan en heeft de lijst met excursies en excursieleiders klaar liggen. Schroom niet om hem te bellen of te mailen zodat onze vereniging met ingang van volgend jaar een coördinator excursies (m/v) heeft: Telefoonnummer van Martin is 0625403739, zijn email, mrtvanleest@gmail.com.

Het bestuur



Nieuw project SOVON

LiveAtlas: met vogelvrij tellen bijdragen aan de kennis over Nederlandse vogels

Een vogeltelling doen als tussendoortje, tijdens een mooie wandeling bijvoorbeeld? LiveAtlas is het logische vervolg op Sovon's succesvolle VogelAtlas. Het nieuwe project biedt je de kans om op laagdrempelige wijze deel te nemen aan het in kaart brengen van de Nederlandse vogelwereld en die in je werkgebied. Die verandert immers voortdurend. Maar het is ook een spannende en leerzame uitdaging voor jezelf! Het uitgangspunt: een lijstje bijhouden van alle soorten die je ziet of hoort.

Je kunt zelf invulling geven aan hoe je dat het liefste doet. Een rondje door het park? Een vierkante kilometer systematisch uitkammen? Alleen soorten aankruisen of ook individuen tellen? Kan allemaal. Met een complete lijst, ook wel streeplijst genoemd, verzamel je veel waardevollere informatie dan enkel het vastleggen van losse waarnemingen of zeldzaamheden. Streeplijsten worden wereldwijd daarom een steeds vaker gebruikt om informatie over vogels vast te leggen. Zo gebruiken de Britten BirdTrack. In grote delen van Noord- en Zuid-Amerika, maar ook bijvoorbeeld in Spanje en Portugal, is eBird populair in gebruik.

Wat maakt LiveAtlas leuk?

Door complete lijstjes bij te houden blijf je scherp in het veld. Daarnaast biedt het een goede manier om bijvoorbeeld een lokale Avifauna te maken, omdat je met tellingen in km-hokken een heel werkgebied systematisch af kunt gaan. De lege vlakken op de kaart op www.liveatlas.nl dagen je uit om 'onderbevogelde' stukken af te gaan. En ook in de beter onderzochte gebieden is altijd wat te doen. Het project loopt immers jaarrond. Lijstjes geven je daarmee ook inzicht in de trefkans van soorten door het jaar heen. Probeer in augustus bijvoorbeeld maar eens een Veldleeuwerik (of in sommige gebieden, tegenwoordig, een Merel) tegen te komen. Of in januari een Witgatje... Alle lijsten bij elkaar leveren mooi (en live) inzicht in de fenologie en trefkansen van soorten op. En leuke persoonlijke statistieken. LiveAtlas is geen vervanger van bijvoorbeeld broedvogeltellingen en watervogeltellingen. Want we kunnen geen (gebieds)trends berekenen met de lijstjes. Daarvoor blijven regelmatige bezoeken met een vaste aanpak nodig. Blijf dus vooral je tellingen voor bijvoorbeeld MUS en het Watervogelproject doen.



Vogellatijn

Vogellatijn is het resultaat van 50 jaar bijzondere, spannende, onnozele, humoristische, vriendschappelijke en mooie avonturen van, voor en door vogelaars van de West Brabantse Vogelwerkgroep.

Verzameld door Mary Holleman

De Buizerd met de mus

Nog niet zo heel lang was de vogelaarster actief bij de West Brabantse Vogelwerkgroep. Enthousiast was de cursus gevolgd en was er oplettend geluisterd bij de uitleg over de waarnemingen tijdens de excursiedagen. Geregeld wordt het vogelboekje gepakt als er in zich in hun tuin vogels van diverse pluimage laten zien. Met manlief wordt er gekeken en veel besproken over de gevederde vrienden.

Tssss, stil, met de vinger op de lippen deed ze haar man teken om niet meer te praten. Ze wees richting tuin, daar was wat gaande. Snel, snel fluisterde ze, het fototoestel. Alle handelingen moesten zo omzichtig mogelijk gebeuren om de vogel toch vooral niet te laten schrikken.

Wat zie je dan, fluisterde haar man zacht. "Daar achteraan in de hoek bij het bankje, kijk dan, een Buizerd. Die heeft een mus gepakt. Ah ja, nu zag haar man het ook en ook bij hem steeg de verbazing over deze wrede, maar spectaculaire vangst in hun stadstuin van werkelijk maar postzegelformaat. Wat een bijzondere waarneming. Helaas stond de tuindeur niet open, snel gingen ze op de grond liggen zodat de vogel hen niet kon zien. En daar gingen ze zo, de vogelaarster en haar man, allebei tijgerend op hun buiken door de huiskamer schoven ze steeds dichtbij de vogel. Het lukte om een foto te schieten! Voor de opmerkelijke vogel werd die aandacht zo dichtbij teveel. Met de geplukte buit in de klauwen verkoos de vogel het luchtruim.

De volgende dag meldde de vogelaarster vol trots aan een ervaren vogelaar die ze tegenkwam dat zowaar net in hun tuin een Buizerd een mus pakte! Dat was toch wel heel bijzonder.

Jazeker, zei de aandachtig meelevende vogelaar, dat is wel heel erg bijzonder...., een Buizerd die een mus pakt.

Trots toonde ze de foto, kijk maar, het is nog gelukt om een foto te maken. Mooi hè.

Ja, een prachtige foto was het commentaar, alleen die Buizerd hè, dat is toch echt een Sperwer hoor.

Alle begin is moeilijk!

IBB



Goudplevier, *Pluvialis apricaria*

*De Goudplevier kennen we in ons land onder verschillende volksnamen. Zoals Wilster (Noord-Nederland), Wylster (Schiermonnikoog), Reegnfloiter (Groningen) en Tuuter (Noord-Brabant). De wetenschappelijke naamgeving van de Goudplevier kent een ingewikkelde geschiedenis. In 1758 kregen Goudplevieren van de Zweedse geleerde Carl von Linné (Linnaeus) twee wetenschappelijke Latijnse namen. Een vogel in zomerkleed noemde hij *Charadrius apricaria* en een onvolwassen vogel zonder zwarte buik en borst noemde hij *Charadrius pluvialis*. Hij had niet door dat de verschillen te maken hadden met seizoen en leeftijd. Zo'n fout maakte men vroeger wel vaker. De genusnaam *Charadrius* komt van de Griekse woorden *charadra* en het verwante *charadrios* (een grijze, in aardkloven en bij rivieren wonende 's nachts te voorschijn komende vogel). De soortnaam *apricaria* komt van het Latijnse werkwoord *apricari* (zonnebaden) Dit heeft waarschijnlijk betrekking op de goudgele kleur op de rug van de Goudplevier. *Pluvialis* betekent iets wat bij regen hoort. Aangezien de vogel als eerste in zomerkleed is beschreven, is de juiste naam voor de Goudplevier *apricaria*. De naam *pluvialis* wordt in 1760 door Brisson gebruikt om het genus *Pluvialis* te benoemen. Sindsdien staat de Goudplevier bekend onder de wetenschappelijke naam *Pluvialis apricaria*; regenvogels die een zonnebad nemen.*



(FOTO, R.STOUTJES)

Kenmerken

De lengte is ongeveer 28 centimeter. In elk kleed is de Goudplevier (noordelijke vorm *P.a.altifrons*) herkenbaar aan de donkere bovenzijde en is sterk goudkleurig gevlekt. In

het broedkleed zijn de buik, keel en wangen zwart, afgezet met een witte band van voorhoofd tot en met de flanken. De zuidelijke vorm (*P.a. apricarius*) heeft minder zwart en is meer gevlekt, geelachtig gezoomd en minder contrastrijk. De vrouwtjes zijn wat meer bruinzwart. In de winter heeft zowel de noordelijke als de zuidelijke vorm geen zwart, lichte wangen en is de borst goudbruin gevlekt. In de vlucht hebben ze geen duidelijke vleugelstreep. De ondervleugel en de oksels zijn wit. De staart en stuit zijn donker. De vlucht is snel met zwenkingen.

De vraag is natuurlijk waarom Goudplevieren van kleur veranderen. Een contrastrijk verenkleed wordt gezien als een signaal van kracht en kwaliteit. Bij veel vogels kiezen de vrouwtjes voor de gezondste en sterkste mannetjes. Bij de meeste vogelsoorten hebben de vrouwtjes vooral belang bij een schutkleur als ze op het nest zitten of hun jongen moeten verzorgen. Maar de mannetjes hebben op hun beurt ook belang bij een gezond en sterk vrouwtje. Als camouflage dan wat minder belangrijk is, kunnen beide geslachten met een uitbundig zomerkleed laten zien hoe sterk en gezond ze zijn. Gezien de verschillen in zomerkleed tussen mannetjes en vrouwtjes, kun je zeggen dat de selectiedruk om contrastrijk te zijn bij de mannetjes waarschijnlijk iets groter is dan bij de vrouwtjes. Het is echter veel waarschijnlijker dat het te maken heeft met de mate van contrastrijkheid van het broedbiotoop. In het zuiden is bij aankomst van de Goudplevieren het broedbiotoop, het heideveld, nog monotoon geelbruin. Een contrastrijke Goudplevier zou verschrikkelijk opvallen. Gezien het predatierisico kunnen ze zich dat niet veroorloven. Op de toendra en in de bergen ligt, als de Goudplevieren er aankomen, nog veel sneeuw. Dat zorgt voor sterke kleurcontrasten in het biotoop. Daardoor vallen de contrastrijke Goudplevieren minder op. In de loop van het broedseizoen worden een deel van de zwarte borstveertjes vervangen door gestreepte veertjes, waardoor de vogel minder contrastrijk is en het predatierisico kleiner wordt.

De Europese Goudplevier, *Pluvialis apricaria*, is een van de vier toendraplevieren. De drie andere zijn de Zilverplevier, *Pluvialis squatarola*, Aziatische Goudplevier, *Pluvialis fulva* en de Amerikaanse Goudplevier, *Pluvialis dominica*. De Zilverplevier is een vogel van het getijdengebied en zilvergrijs van kleur. En tijdens de vlucht zijn zijn opvallende zwarte okselveren te zien. De Aziatische en de Amerikaanse Goudplevier zijn maar zelden te zien in Nederland. In mei 2010 verbleef er drie dagen een Amerikaanse Goudplevier op Rooskensdonk.

Geluid

De roep, die meestal in de vlucht te horen is, is een helder fluitend 'tjuu-ieh'. Tijdens de baltsvlucht een trillend, op en neer gaande zang met herhaald klagend 'toerie, tie-tiejuu'. De alarmroep is een melancholiek 'tjie'.

Verspreiding

In vroeger tijden zal de Goudplevier in geheel noordelijk Europa een talrijke broedvogel zijn geweest. Geleidelijk aan zijn echter veel broedgebieden verloren gegaan door ontginningen. Er bestaat nog een restpopulatie in Nedersaksen (19 paar in 1996). Op de Britse eilanden heeft

de soort zich ondanks veel biotoopverlies kunnen handhaven. IJsland, Fenno-Scandinavië en het noordwesten van Rusland herbergen ook nu nog veel Goudplevieren op de toendra, in hoogveenmoerassen en op vochtige heidevelden.

Het broedgebied van de Europese Goudplevier strekt zich uit van 25° westerlengte in IJsland tot ca. 110° oosterlengte bij Zuidoost-Tajmyr (Siberië). De zuidelijkste broedplaats is het hoogveengebied Dartmoor in Zuidwest-Engeland. De noordelijkst broedende Goudplevieren zijn te vinden op ca. 71° noorderbreedte in Oost-Groenland, Noord-Noorwegen en het Yamal-schiereiland in Siberië. Hoe zuidelijker de broedgebieden liggen, hoe hoger in de heuvels en bergen de Goudplevieren broeden. De (ex)broedvogels van de laaglanden in Nederland, Duitsland, Denemarken, Zuid-Zweden en Estland zijn wat dat betreft dus uitzonderingen. In tegenstelling tot enkele andere soorten heeft de Goudplevier nooit de stap weten te zetten van hoogveengebieden naar weidelandschappen.

Gedrag

Alle Goudplevieren overwinteren op graslanden, in akkergebieden en op steppen ten zuiden van de vorstgrens. Bij strenge vorst verdwijnen ze vrijwel geheel uit ons land. Na een vorstvlucht komen ze in dezelfde winter niet snel terug als de vorstgrens weer naar het noordoosten opschuift. Dit in tegenstelling tot wat Kieviten doen. Ten oosten van de lijn Bergen op Zoom-Winschoten is de Goudplevier een uitgesproken schaarse overwinteraar. Ten opzichte van de eerste landsdekkende tellingen in de jaren zeventig zijn de Goudplevieren in ons land op hun retour. In november 1976 en 1978 werden er nog 400.000 geteld. In 1996, 2003, 2008 en 2014 werden er achtereenvolgens 253.000, 292.000, 214.000 en 165.000 geteld. Dat Goudplevieren in het najaar steeds langer ten noorden van ons land blijven hangen als gevolg van de stijgende temperatuur, is een van de oorzaken van die afname. Ook spelen veranderingen in het agrarisch grondgebruik een rol. De oppervlakte grasland is met ruim 20 procent afgenomen sinds 1980. Ook verdroging en intensivering van het landgebruik hebben gevolgen voor de beschikbaarheid van voldoende voedsel.

De belangrijke overwinteringsgebieden zijn Ierland, Wales, Engeland, West-Frankrijk, Noord-Spanje en Zuid-Portugal. De Atlantische broedpopulaties van IJsland en de Farøer Eilanden trekken niet door naar ons land, maar overwinteren samen met de Britse en Ierse vogels in Groot-Brittannië en Ierland. Een tweede belangrijke trekbaan loopt van de Noord-Scandinavische en Russische broedgebieden over Denemarken, Noord-Duitsland en Nederland naar Frankrijk en Spanje. Vogels die broeden ten oosten van de Oeral trekken oostelijker naar overwinteringsgebieden in Turkije, Irak, Iran en Egypte. De trek in het voorjaar naar de broedgebieden is een afspiegeling van de trek zuidwaarts.

Broeden

Afhankelijk van de broedlocatie is er grote variatie in het moment waarop met broeden begonnen wordt en hoe lang het broedseizoen duurt. In de zuidelijke broedgebieden van de ondersoort *P.a. apricarius* komen de vogels eind maart aan en wordt in april met de eileg begonnen. In de

noordelijke en hoger in de bergen gelegen broedgebieden van de ondersoort *P.a. altifrons*, komen de vogels pas in de loop van mei aan. Die beginnen dan wel vrij snel met de eileg, eind mei of begin juni. Wat betreft het verlaten van het broedgebied, eind augustus, zijn de verschillen tussen de beide ondersoorten niet zo groot. De zuidelijke vogels verblijven dus langer in hun broedgebied dan de noordelijke vogels. Niet alle Goudplevieren hebben daarom op het zelfde moment hun zwarte zomerkleed. Eind februari beginnen Goudplevieren met de rui van een geelbruin winterkleed naar het zomerkleed. Eind maart en begin april zijn in het veld vrijwel alle kleurschakeringen te zien. In Nederland is de soort sinds 1937 als regelmatige broedvogel verdwenen. Een nestvondst bij het Noord-Brabantse Budel in 1974 is vooralsnog het laatste zekere broedgeval. Regeneratie van hoogveen en open heide zou enig soelaas kunnen bieden. Maar gebrek aan rust en de geringe oppervlakte zijn de spelbrekers. De oudste aanwijzing voor een mogelijk broedgeval in Nederland is gedateerd omstreeks 1530 bij Breda. In een beerput bij een kasteel werden resten van een copieus feestmaal aangetroffen, waaronder botjes van Goudplevieren (De Jong et al. 1995). Het feit dat er geen zaden of gedroogde vruchten werden aangetroffen, wijst erop dat het maal in het voorjaar moet zijn geserveerd. Het vermoeden dat het om vogels uit de broedtijd ging, werd verder versterkt door het vinden van resten van Grutto's, Gierzwaluwen en Kwartels.



(FOTO, WOUTER BRUNOTT)

Voedsel

Goudplevieren hebben veel energie nodig. Ze zijn maar klein en zijn, in de noordelijke open gebieden, overgeleverd aan weer en wind. Ook zijn ze zoals de meeste steltlopers niet goed geïsoleerd door hun tien gram wegend verenkleed. Om hun lichaamstemperatuur op het normale peil van ongeveer 41 graden Celsius te houden moeten Goudplevieren bij een omgevingstemperatuur lager dan 15 graden extra veel eten. In Nederland vormen extensieve graslanden het favoriete biotoop van de Goudplevier. Rond 1980 foerageerden nagenoeg alle Goudplevieren op grasland, in 2015 was dat aantal gedaald tot 80 procent. Dit is waarschijnlijk het gevolg van de veranderingen in het agrarische grondgebruik.

In grote groepen worden regenwormen en soms insecten e.d. gezocht. Ze foerageren vaak samen met Kieviten. Als bij aankomst in de broedgebieden de bodem nog bevroren is, leven Goudplevieren een poosje op een rantsoen van oude bessen van de Kraaiheide. Voor de kuikens zijn langpootmuggen het belangrijkste voer.

Bijzonderheden

In de boedelinventaris van Symon Gerrits uit Sint Jacobiparochie die op 29 mei 1649 werd opgemaakt, staan onder de categorie 'Vischerije en vogelerij gereedschap', 'een pluwersnet, een pols, eenige pluwers, wulp en kievitsnetten', vermeld. Toen werden er kennelijk al Goudplevieren gevangen met netten. In het standaardwerk 'De Nederlandsche Vogelen', verschenen in de decennia rond 1800, staat de volgende beschrijving uit 1797 door de Amsterdamse medicus Martinus Houttuyn van Goudplevieren: "In de winter van 1789 en 1790 waren er op de markt grote aantallen Goudplevieren te zien. Ze werden met sleepnetten en nagebootst geluid door vogelvangsters gevangen. De Pluwers zyn in zo groot getal, dat men er somwyl wel dertig duizend kan zien vliegen."

De eerste gedetailleerde beschrijving van de goudplevierenvangst is gepubliceerd in 1743 in het 'Huishoudelijk woordboek' van Noël Chomel. De commerciële vangst werd in 1978 verboden.

Hans van der Sanden

Literatuur

SOVON 1987. *Atlas van de Nederlandse vogels.*
Sovon Vogelonderzoek Nederland 2018. *Vogelatlas van Nederlandse Broedvogels, wintervogels en 40 jaar verandering.* Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.
Samenwerkingsverband Westbrabantse Vogelwerk-groepen 2007. *Atlas van de West-Brabantse broedvogels, NPN media, Breda.*
Goudplevieren en wilsterflappers. KNNV Uitgeverij, Utrecht
Archief West Brabantse Vogelwerkgroep.



BROEDBIOTOOP VAN DE GOUDPLEVIER IN ESTLAND, APRIL 2018
(FOTO, HANS VAN DER SANDEN)



GOUDPLEVIEREN (FOTO, GERARD VAN DE BROEK)

Fenologie 2019

Een aantal vogels vliegt voor het broedseizoen in het voorjaar naar het noorden en komt in sommige gevallen over ons land heen. De neiging tot wegtrekken, broeden en andere gedragingen verandert met de daglengte. Vogels hebben blijkbaar een inwendige klok of kalender. Maar uitwendige prikkels kunnen dit ritme wel vertragen of versnellen.

De eerste Fitis in West Brabant werd dit jaar gehoord op 21 maart, dertien dagen later dan in 1998 (8-3-1998). Maar dit is dan ook de vroegste datum uit het archief van de Vogelwerkgroep waarop de eerste Fitis werd gemeld. De uiterlijke verschillen tussen de Fitis en Tjiftjaf zijn in het veld slecht te zien. Daarom moet je echt de zang van de Fitis gehoord hebben en er bij vermelden als je aan het fenologie-onderzoek mee wilt doen. Ook de Kleine Karekiet en de Bosrietzanger zijn uiterlijk gelijk aan elkaar. Maar ook voor soorten die je moeilijk of soms maar heel kort te zien krijgt, is de zang de beste manier om een vogel op naam te brengen. Voor de andere vogels zijn de uiterlijke kenmerken voldoende om de soort te bepalen.

Het fenologie-onderzoek bestudeert het verband tussen organische natuurverschijnselen en de meteorologische of klimatologische omstandigheden. Waarom kwam de eerste Grutto dit jaar een week eerder in ons land aan dan vorig jaar? Waarom bloeiden de eerste appelbomen dit jaar tien dagen eerder dan vorig jaar? Een onderzoek waar vrijwel iedereen aan kan meedoen.

Hoewel aan het fenologie-onderzoek door alle leden kan worden meegedaan, blijft het aantal inzenders van waarnemingen maar beperkt. Heeft men te weinig vertrouwen in de eigen kennis of neemt men de moeite niet om waarnemingen in te sturen?

De Draaihals (vijfmaal) en de Grauwe Kiekendief (tweemaal) werden ook dit jaar weer weinig gemeld. Bij de Draaihals speelt het onopvallend verenkleed, het gedrag en het onbekende geluid een rol bij de herkenning. Helaas werd ook de Zomertortel, die als echte trekvogel de winter doorbrengt in Afrika, nog maar vijfmaal doorgegeven. De Fluiters * werd dit jaar slechts eenmaal gemeld. Het aantal broedparen wordt voor ons land op 1800-3000 paren geschat in de nieuwe broedvogelatlas. Bij ons in de omgeving is de Fluiters als broedvogel weinig talrijk. Een goede kans om in onze omgeving de Fluiters te horen en te zien boden altijd het Ulvenhoutse bos of het Liesbos. Misschien zijn deze loofbossen minder geschikt geworden of worden ze minder bezocht door vogelaars. De kans is dus gering om de Fluiters te horen. Want ik neem aan dat de meeste Fluiters worden herkend aan hun specifieke zang. De geslachtsverhouding is bij de Fluiters een raadsel: het aantal mannetjes is groter dan het aantal vrouwtjes. Het aantal fanatiek, langdurig zingende ongepaarde mannetjes kan dus in een gebied vrij groot zijn. Opvallend is wel, volgens de gegevens uit het archief van de Vogelwerkgroep, dat naarmate het aantal waarnemingen afneemt de aankomstdatum van de eerste gemelde Fluiters later komt te liggen. De eerste en enige doorgegeven

waarneming van een Fluiters was dit jaar 28 april. Vorig jaar werden er tien of meer waarnemingen van de Fluiters doorgegeven. De eerste waarneming was toen van 18 april; in 2015 (met tien of meer waarnemingen) was dit 22 april en in 2014 (met zes waarnemingen) was de eerste melding 27 april.

De Zwartkop en de Tjiftjaf werden weer de hele winter door waargenomen. Het is dus moeilijk te bepalen of het gaat om overwinteraars of uit de overwinterings-gebieden teruggekeerde vogels. Ik denk dat je er vanuit kunt gaan dat de meeste Zwartkoppen en Tjiftjaffen, die worden waargenomen na half maart, trekvogels zijn. Er waren dit jaar geen opvallend vroege waarnemingen van zomergasten of doortrekkers.

Met dank aan de waarnemers die de moeite namen hun gegevens door te geven. Als u ze vergeten bent door te geven, geen probleem: het kan nog altijd.

Hans van der Sanden

* De Fluiters

Tijdens een wandeling met onze uilengroep vorige week in België onder leiding van Herman Berghmans, vertelde deze ornitoloog dat de Fluiters in België in jaren dat er veel muizen zijn er minder Fluiters worden waargenomen. Deze correlatie is bij ons niet bekend maar wel aannemelijk. De Fluiters is een grondbroeder en de muizen eten de eieren.

Martin van Leest



WIELEWAAL (FOTO, RIA LAMBREGTS)



ZWARTKOP (FOTO, RIA LAMBREGTS)

Onderzoek, inventarisaties , verslagen

Fenologie (gedeeltelijk)	vroegste waarnemingen			waarnemingen 2019		
	Avifauna Brabant.	Archief of 't Hupke	1	2	3	aankomst
Lepelaar *	16-02-60	03-01-13	18-1-2019	3-2-2019	25-2-2019	22-2-2019
Zomertaling	06-03-61	23-02-90	2-3-2019	16-3-2019	17-3-2019	16-3-2019
Wespendief	08-04-61	30-03-80	14-5-2019	15-5-2019	15-5-2019	17-5-2019
Grauwe kiekendief	05-04-64	06-04-06	4-5-2019	14-5-2019		
Visarend	17-03-63	31-01-12	21-3-2019	3-4-2019	4-4-2019	7-4-2019
Boomvalk	24-03-44	08-03-81	20-4-2019	20-4-2019	20-4-2019	23-4-2019
Kwartel	26-03-64	16-04-85	23-4-2019	29-4-2019	29-4-2019	6-5-2019
Kleine plevier	18-03-50	03-03-07	16-3-2019	17-3-2019	18-3-2019	20-3-2019
Grutto (1)	13-02-55	15-1-2019	15-1-2019	11-2-2019	12-2-2019	11-2-2019
Zwarte ruiter	28-02-65	13-01-18	30-3-2019	31-3-2019	31-3-2019	2-4-2019
Groenpootruiter	07-04-66	4-1-2019	4-1-2019	7-4-2019	7-4-2019	1-4-2019
Bosruiter	22-04-53	24-03-18	15-4-2019	18-4-2019	19-4-2019	19-4-2019
Visdief	08-04-60	13-03-83	31-3-2019	3-4-2019	4-4-2019	9-4-2019
Zwarte stern	07-04-60	10-04-89	17-4-2019	19-4-2019	19-4-2019	27-4-2019
Zomertortel	18-04-64	07-04-90	9-5-2019	12-5-2019	16-5-2019	17-5-2019
Koekoek	09-04-66	19-03-90	15-4-2019	16-4-2019	17-4-2019	17-4-2019
Gierzwaluw	15-04-57	01-04-10	15-4-2019	16-4-2019	17-4-2019	18-4-2019
Oeverzwaluw	02-04-66	02-03-12	16-3-2019	27-3-2019	30-3-2019	28-3-2019
Boerenzwaluw	02-03-60	18-02-07	20-3-2019	20-3-2019	21-3-2019	22-3-2019
Huiszwaluw	06-04-51	28-03-17	31-3-2019	3-4-2019	4-3-2019	3-4-2019
Boompieper	23-03-59	10-03-07	24-3-2019	24-3-2019	27-3-2019	28-3-2019
Nachtegaal	11-04-52	05-04-83	7-4-2019	8-4-2019	10-4-2019	13-4-2019
Blauwborst	08-03-59	02-03-10	18-3-2019	19-3-2019	20-3-2019	20-3-2019
Gekraagde roodstaart	29-03-57	05-03-07	3-4-2019	4-4-2019	4-4-2019	5-4-2019
Paap	11-03-62	23-03-80	31-3-2019	19-4-2019	20-4-2019	18-4-2019
Roodborsttapuit *	18-01-59	02-01-04	2-1-2019	3-1-2019	3-1-2019	9-1-2019
Tapuit	05-04-66	04-03-17	15-3-2019	21-3-2019	25-3-2019	28-3-2019
Beflijster	29-03-96	06-03-15	24-3-2019	31-3-2019	31-3-2019	2-4-2019
Sprinkhaanzanger	09-04-64	16-03-17	4-4-2019	7-4-2019	9-4-2019	14-4-2019
Snor	04-04-61	28-03-12	4-4-2019	4-4-2019	4-4-2019	6-4-2019
Rietzanger	05-04-57	22-03-12	29-3-2019	30-3-2019	30-3-2019	31-3-2019
Bosrietzanger	25-04-45	09-04-05	19-4-2019	28-4-2019	4-5-2019	5-5-2019
Kleine karekiet	09-04-55	01-04-17	7-4-2019	13-4-2019	17-4-2019	18-4-2019
Spotvogel	06-04-43	10-04-90	1-5-2019	2-5-2019	3-5-2019	6-5-2019
Braamsluiper	07-04-63	6-4-2019	6-4-2019	11-4-2019	15-4-2019	18-4-2019
Grasmus	07-04-60	26-03-86	7-4-2019	14-4-2019	15-4-2019	16-4-2019
Tuinfluit	16-04-52	03-04-86	11-4-2019	13-4-2019	15-4-2019	17-4-2019
Fluiter	20-04-63	11-04-82	28-4-2019			
Tijftjaf **	17-02-61	1-1-2019	1-1-2019	3-1-2019	3-1-2019	9-1-2019
Fitis	19-03-59	08-03-98	21-3-2019	22-3-2019	23-3-2019	25-3-2019
Grauwe vliegenvanger	11-04-48	14-04-07	25-4-2019	1-5-2019	1-5-2019	6-5-2019
Bonte vliegenvanger	06-04-63	02-04-90	5-4-2019	5-4-2019	7-4-2019	11-4-2019
Wielewaal	15-04-61	12-04-81	21-4-2019	4-5-2019	5-5-2019	7-5-2019

Cursief opgenomen data = vroegste waarneming

(1)Van de Grutto kunnen de hele vroege data, of winterwaarnemingen, betrekking hebben op de ondersoort islandica.

(*)Van deze soort zijn vele winterwaarnemingen bekend.

Festival Ploegendienst wéér in het broedseizoen

Of hoe de gemeente Breda haar eigen beleid niet serieus neemt.

Zoals velen via de media vernomen zullen hebben heeft de West Brabantse Vogelwerkgroep zich sterk gemaakt om te proberen een luidruchtig festival, Ploegendienst, aan de Galderse Meren in het broedseizoen te voorkomen.

De Galderse meren worden omsloten door tot het Natuurnetwerk Brabant (NNB) behorende gebieden. Een deel aan de oostzijde van de plas is speciaal afgesloten in de periode april tot oktober om daar de natuur niet te verstoren en vormt zo een broedgebied.

In 2017 is in een nota het evenementenbeleid vastgelegd. Daarin staat onder andere: geen luidruchtige festivals in het broedseizoen aan de Galderse Meren. Onderkend werd dus dat beide zaken op gespannen voet met elkaar staan. Oorspronkelijk waren de natuurverenigingen, verenigd in Natuurplein de Baronie (NPB), faliekant tegen de eerdere versie van deze nota. Maar er werd wel ingezien dat we dat er bij de toenmalig wethouder (Adank) niet méér door zouden krijgen. Er is toen gezocht naar een compromis. Ik heb zelf aan de diverse workshops meegedaan en ook bij de gemeenteraad ingesproken om bepalingen in het evenementenbeleid te krijgen die de natuur zouden beschermen/ontzien. De bepaling 'niet in het broedseizoen' is dus weloverwogen en doelbewust opgenomen. Omdat op het moment van het festival in 2017 het evenementenbeleid nog aan de gemeenteraad ter besluitvorming moest worden voorgelegd, is het festival toen 'gedoogd' met als voorwaarde een goede evaluatie en zich houden aan het beleid voor de komende jaren. Deze evaluatie heeft pas eind 2017 plaatsgevonden.

Toen is al door Natuuplein de Baronie aangegeven dat er voor 2018 volgens het evenementenbeleid (dus niet in het broedseizoen) gehandeld zou moeten worden. Daar heeft de gemeente in 2018 gewoon lak aan gehad. Er is toen door de toenmalige wethouder Adank aangegeven dat er dan maar naar de rechter gestapt moest worden. En dankzij het feit dat de bezwaarprocedure gerekt werd tot het maximum werd de uitslag daarvan over de gemeenteraadsverkiezingen heen getild. Met de nieuwe wethouder evenementenbeleid (Quaars) heeft al snel na de verkiezingen een gesprek plaatsgevonden. Hij heeft toen toegezegd dat er een ecologische inventarisatie van de daar aanwezige natuurwaarden zou plaatsvinden, zodat deze meegenomen konden worden bij de afweging of het wel of niet om het broedseizoen zou handelen. Op grond van deze toezegging is NPB toen niet naar de rechter gestapt: er werd vanuit gegaan dat de wethouder zich aan zijn woord zou houden.

Maar ook voor 2019 bleken de eerder gedane toezeggingen niets waard. Omdat er in mei 2019 weer een gesprek met de wethouder heeft plaatsgevonden, waarin hij toezeggingen deed, heeft het bestuur van NPB besloten om niet naar de voorzieningenrechter te stappen. Omdat deze

mondelinge toezeggingen niet bevestigd werden door schriftelijke vastlegging en er vervolgens geen ecologische inventarisatie van broedvogels bleek te hebben plaatsgevonden heeft het bestuur van de Vogelwerkgroep gemeend dan zelf maar de vogelbelangen te behartigen. Echter door de korte tijd tussen vergunningverlening met daarbij het verkrijgen van de bijbehorende stukken en het festival was het niet mogelijk om degelijke tegenrapporten op te stellen. Hoewel de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) organisaties als de onze gelijk heeft gesteld aan ecologische bureaus was de voorzieningenrechter van mening dat onze schriftelijke en mondelinge inbreng niet gelijk gesteld mocht worden met een onderzoek van een ecologisch bureau. Dat ecologisch rapport had het echter alleen over wel of niet overtreden van de wet Natuurbescherming, maar repte met geen woord over het feit of er wel of geen broedseizoen van kracht was (hetgeen in mei uiteraard altijd het geval is als er vogels voorkomen in een gebied). Helaas is het kort geding verloren, maar de bezwarenprocedure loopt nog steeds. Op 23 juli heeft de hoorzitting van de commissie bezwaarschriften plaatsgevonden waar voorzitter en secretaris van de vereniging bij aanwezig waren. Er is hier expliciet geëist dat de commissie een uitspraak moet doen over de ingebrachte geschilpunten en niet verzandt in algemene uitspraken over voorgaande jaren en uitspraken van de commissie bezwaarschriften uit die tijd. De commissie heeft in het verleden namelijk nooit een uitspraak gedaan of er wel of niet sprake was van een broedseizoen en of het evenementenbeleid wel of niet maatgevend is. Ook tijdens deze zitting bleken de vertegenwoordigers van de gemeente in hun verweer wederom de zaak te bagatelliseren: de Vogelwerkgroep zou alleen naar dat ene regeltje 'niet in het broedseizoen' kijken en niet naar het gehele beleid.

De gemeente lijkt echt alleen naar de mogelijkheid te kijken die dit beleid geeft om iets daar te organiseren in strijd met het bestemmingsplanen weigert zich te houden aan de daarin opgestelde randvoorwaarden. Ze gebruikt daarvoor de mogelijkheid om met een ontsnappingsprocedure genaamd de 'kruimel-procedure', de weg vrij te maken voor dergelijke grote evenementen om te vermijden dat het bestemmingsplan aangepast moet worden. Ook de commissieleden hadden vele kritische vragen aan de gemeente. Nu is het afwachten wat uiteindelijk de beslissing op ons bezwaar wordt, want die beslissing wordt opgesteld door hetzelfde college dat de vergunningen heeft afgegeven. De nota evenementenbeleid is te downloaden via: <https://kennisbank.breda.nl/zoeken/aae0d9f7-8597-4ec2-9897-8d6399760ff1>.

Piet van Iersel

Gaat de Patrijs het Korhoen achterna?

*In de zomer van 1995 ben ik samen met mijn zoon Arjan naar de Regte Heide bij Goirle gegaan om hem daar de laatste Korhoenders van Noord-Brabant te laten zien. Op een mistige vroege morgen lagen we tussen de heidepollen te genieten van twee rondvliegende Korhanen, toen nog niet helemaal beseffend dat we die nooit meer zouden zien hier. Hoe lang zal het nog duren voor hij met zijn zoon de laatste Patrijzen van Noord-Brabant zal zien? **

Dit is wel erg triest gesteld maar de vrije val waarin de Patrijzen terecht zijn gekomen voorspelt niet veel goeds voor de toekomst. De grootschaligheid in de landbouw is funest. Moderne landbouwgebieden hebben totaal niets meer met natuur te maken en de ooit algemene soorten als Veldleeuwerik en Patrijs zullen moeten proberen te overleven in gebieden die speciaal voor akkervogels aangelegd worden. Brabants Landschap heeft twee gebieden aangelegd speciaal voor de Patrijs. De Struikwaard bij Rijswijk is een van die gebieden. (zie kaartje)

In Breda en omgeving zullen we zonder maatregelen te nemen over enkele jaren geen Patrijs meer zien!!

Vorig jaar telden we in Breda-Noord nog ongeveer vier territoria , nu, een jaar later is er dat nog één. Dit was nog een van de beste gebieden en we dachten dat de Patrijzen het hier wel zouden redden gezien het biotoop. Maar ook in goede gebieden laten ze het afweten. Er lijkt geen redden meer aan.



PATRIJS ♂

Lichtpuntje

De gemeente Breda is net begonnen met het aanleggen van natuurgebied 't Lies, gelegen tussen de Sprundelsebaan en de Moerdijkse Postbaan. Het gebied ligt in een akkerbouwgebied, de natuurstroken zijn ingezaaid met klaver, de randen van het gebied zijn begroeid met allerlei onkruiden en bieden volop foerageermogelijkheden. Via Raymond van Breemen, ecologisch medewerker aan het project, kreeg ik te horen dat er Patrijzen waren gezien. Ik ben er gaan kijken en tot mijn grote verbazing trof ik er de eerste keer 18 Patrijzen aan en de tweede keer zelfs 22. Of

de Patrijzen het hier gaan redden is afhankelijk van de inrichting; er zijn wandelpaden gesitueerd en mensen met loslopende honden zullen de broedende Patrijzen hier geen goed doen. Momenteel zijn we in gesprek met de gemeente hoe we de problemen met de Patrijs kunnen oplossen.

Aantallen in Breda

Er zijn momenteel (2018) nog vijf gebieden in Breda waar Patrijzen worden waargenomen. De waarnemingen op De Rith (Lies Dwarsschoot) betreffen drie verschillende plekken. Mogelijk zijn het ook drie territoria maar dit moet nader onderzocht worden. De grote klucht van 22 stuks die op 29 oktober nog werd gezien bestaat mogelijk uit meerdere families. Nieuwe waarnemingen bij de Gilzewouwerbeek (in een nieuw natuurgebied van de gemeente Breda) bij Bavel duiden hopelijk op broedgevallen in deze omgeving. Ook worden nog steeds Patrijzen gezien in omgeving van de Bavelse Berg (Hoogeinde). Bij Galder (gem. Alphen-Chaam) aan de Mark wordt af en toe nog een paartje gezien.

2018		Patrijzen Breda	
5-3-2018	2	Hoogeinde e.o.	Ton Bakker
26-3-2018	2	Gilzewouwerbeek	Joop van Riet
7-4-2018	2	Lies -	Antoinette v.d.
20-4-2018	2	Galder	Martin van
15-5-2018	2	Lies - Dwarsschoot	Antoinette v.d.
3-6-2018	2	Gilzewouwerbeek	R. van
5-9-2018	2	Ganzenweide	Jan Benoist
24-10-	22	Lies,	Martin van

GEBIEDEN MET PATRIJS WAARNEMINGEN EN AANTALLEN

Er zijn in 2018 nog slechts 8 waarnemingen gedaan. In vijf jaar tijd zijn de waarnemingen gigantisch gedaald, in 2013 waren dat er nog 48 ! Het aantal gebieden waar Patrijzenmeldingen vandaan komen is terug gelopen van 9 naar 5. Het aantal geschatte territoria is ongeveer gehalveerd, nu zijn er nog 4 tot 8 territoria. Anno 2018 zijn dat er nog drie.

De gemeente heeft in 2019 Sovon de opdracht gegeven om in Breda te onderzoeken hoeveel broedparen er nog aanwezig zijn. Aanvullend onderzoek is door Raymond van Breemen en mij verricht. De medewerkers van Sovon vonden op drie plaatsen Patrijzen, wij vonden er geen enkele meer.

	Aantal waarnemi	Aantal gebieden	Schatting aantal Territoria
2013	48	9	12-14
2014	38	6	10-12
2015	24	7	8-13
2016			
2017	12	7	7-9
2018	8	5	4-8
2019	3	3	3-4

AANTAL WAARNEMINGEN PER GEBIED IN GEMEENTE BREDA

Partridgeproject

Het Partridgeproject is een ambitieus project met een totaal budget van meer dan 4,5 miljoen euro. De helft hiervan wordt gesubsidieerd door Europa via het INTERREG-project. Dankzij de INTERREG-subsidie kunnen tien voorbeeldgebieden van minimaal 500 hectare optimaal ingericht worden voor de Patrijs. In Vlaanderen liggen twee voorbeeldgebieden: één in de West-Vlaamse polders (Ramskapelle) en één in het Oost-Vlaamse Meetjesland. In Nederland zijn twee voorbeeldgebieden ingericht , één in Noord-Brabant en één in Zeeland.

Het doel van het Partridgeproject is om in vier jaar tijd de biodiversiteit van de voorbeeldgebieden met 30 procent te verhogen.

De Patrijs is de mascottesoort van het Partridgeproject. De Patrijs is immers een goede indicator van de ecologische toestand van landbouwgebieden. Als je een gebied optimaal inricht en beheert voor de Patrijs, profiteren hier heel wat andere soorten van.

In het Partridgeproject wordt samengewerkt met natuurorganisaties uit Engeland, Schotland, Duitsland, België en dus ook Nederland om de Patrijs te redden.

Aantal Patrijzen in West Brabant

In de atlas van de West-Brabantse broedvogels, inventarisatieperiode van 1998-1996, is het aantal geschat op 2250- 3000 broedparen. Sinds de jaren vijftig is de populatie afgenomen met 90 % (schatting) .

Patrijzen in de verschillende gemeenten

Drie gemeenten in West Brabant, te weten; Aalburg, Werkendam en Woudrichem, nemen het leeuwendeel van de patrijswaarnemingen voor hun rekening.

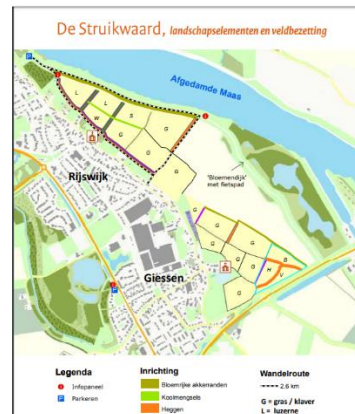
Deze drie gemeente zijn nu nog drie aparte gemeente maar in 2019 is het de bedoeling dat er een fusie ontstaat en de nieuwe gemeente Altena ontstaat. Deze nieuwe gemeente heeft daarmee de status binnengehaald van beste patrijzengebied van West Brabant. We hopen dat ze daar blij mee zijn en er alles aan doen om de Patrijs een warm nestje te bieden.

waarn p/gemeente	2018	Geschatte populatie
Aalburg	66	
Alphen Chaam	26	
Baarle Nassau	26	
Bergen o Zoom	7	
Breda	7	4-8
Drimmelen	14	
Etten-Leur	6	
Oosterhout	8	
Roosendaal	8	
Rucphen	13	
Steenbergen	30	
Werkendam	87	
Woensdrecht	15	
Woudrichem	91	
Zundert	5	

Bronnen:
 t Hupke 147 Harry van Vugt
 t Hupke 151 Hans van der Sanden
 t Hupke 155,167, 172. Martin van Leest



NATUURGEBIED SPRUNDELSEBAAN



VOORBEELDGEBIED PATRIJS, DE STRUIKWAARD

* Nieuws, op de valreep

Op 6 augustus jl. trof mijn zoon Arjan een zeer grote groep Patrijzen aan. De groep bevond zich aan de Mark ter hoogte van Heerstaayen (Galder).

Ik ben er 's avonds gaan kijken en in totaal telde ik 26 Patrijzen, met de verrekijker kon ik niet goed zien hoeveel adulte vogels er in de groep zaten. De volgende ochtend ben ik met de telescoop gaan zoeken en vond de groep weer op ong. dezelfde plaats. Ik telde nu 24 juveniele en 2 volwassen vogels. Het ♂ hield steeds de wacht en het ♀ bekommerde zich om de 24 jonge Patrijsjes.

Normaal gesproken legt een Patrijs tussen de twaalf en zestien eieren. Dit aantal van 24 juv. uit één nest is bijna onmogelijk. Uit de literatuur is bekend dat Fazanten weleens eieren in Patrijzen nesten leggen. Mogelijk heeft een Patrijs eieren gelegd in een ander Patrijzen nest, maar gezien de lage aantallen die hier voorkomen is dat ook geen optie. Zou het kunnen zijn dat dit Patrijs ♀ een laatste poging heeft gedaan om wat extra eieren te leggen om hiermee de stand nog enigszins te redden....!?

Al bij al blijft het een raadsel hoe dit kan.

Martin van Leest

Frans Aarts



De goedlachse Frans Aarts ken ik al heel wat jaren. Zo werkt hij al heel wat jaren mee in de Kamertjes en heeft hij samen met Mary Holleman en mij de eerste ideeën voor een vogelcursus uitgewerkt. Hij was bestuurslid (publiciteit) van 2003 t/m 2007. In het begin hielp hij ook met de excursies en de lesavonden. Samen togen we naar de Kraanvogels bij Lac du Der en naar de oerbossen en moerassen in Polen.

Hoe belangrijk is vogelen voor jou?

Ik ben opgegroeid op het platteland. Daar vlogen de vogels om het huis. Vanaf mijn vroege jeugd heb ik dus vogels gekeken. Ik vind het heerlijk om in de natuur te zijn en te kijken naar alles wat leeft en groeit. Vogels vormen daar onderdeel van.

Wat betekent de Vogelwerkgroep voor jou?

Toen ik in Breda kwam wonen en meer tijd kreeg om vogels te kijken, ben ik een paar keer meegeweest met een excursie van de Vogelwerkgroep. Voor mij is het nu een groep mensen die geïnteresseerd is in vogels en meestal ook in andere natuurwaarden. Daar voel ik mij mee verwant.

Waarom ben je lid geworden?

Ik ben lid geworden omdat ik tijdens de hiervoor genoemde excursies er achter kwam dat ik met gelijkgestemden te maken had. Daarnaast vind ik het leuk om met excursies mee te gaan. Je leert dan weer veel van de ervaren vogelaars.

Wat is je mooiste vogelervaring?

Mijn mooiste vogelervaring is, denk ik, de Ortolaan die ik in Polen heb gezien. Ik herinner me nog goed het laantje waarin de Ortolaan floot. Het geluid ervan herinner ik me ook nog van mijn vroege jeugd. Daarnaast de Zearend bij Lac du Der in Frankrijk. Een machtige, grote vogel.

Wat is je vreemdste ervaring op vogelgebied?

Soms kom je gedrag van vogels tegen dat je nog niet kent. Zo zag ik ooit een Buizerd `bidden` terwijl ik dat gedrag niet verwacht had van een Buizerd.

Wat is je lievelingsvogel?

Dat is voor mij toch de Veldleeuwerik. Als ik zijn gezang hoor doet me dat denken aan de tijd dat deze vogel nog vrij algemeen voorkwam in Nederland.

Wat doe je zoal op vogelgebied?

Op dit moment eigenlijk alleen nog kijken naar vogels en ik werk in de "Kamertjes". In het verleden heb ik ook nog publiciteit gedaan en de vogelcursus mede verzorgd. Nu ik meer tijd heb wil ik weer meer vogels gaan kijken.

Wat is het mooiste vogelland?

Ik heb geen bepaalde voorkeur. Maar Nederland heeft op een relatief klein gebied een grote verscheidenheid aan biotopen met hun karakteristieke vogels. Dus toch Nederland. Lekker dichtbij en betaalbaar.

Wat is je favoriete gebied in Nederland?

De Lage Vugtpolder. Ik hoop dat met de herinrichting het aantal weidevogels weer gaat toenemen met name van de Grutto.

Zijn we nog wat vergeten?

Ik schrik van de achteruitgang in natuurwaarden in Nederland in de afgelopen 55 jaar. Gelukkig is er af en toe ook iets positiefs te melden, zoals de toename van Ooievaars en enkele soorten watervogels.

Jan Benoist



VELDLEEUEWERIK (FOTO, J.HELLEMONDS)

De Riggen

Algemeen

De Riggen is eigendom van Brabants Landschap. Het gebied vormt een ecologische verbinding langs de Turfvaart.



natuurgebieden in Noord-Brabant. Het gebied bestaat uit prachtige hooilanden en poelen.

Het zuidelijke deel loopt over landgoed De Moeren en de Kievitsmoeren van Natuurmonumenten met mooie naaldbossen en lanen. Op enig moment zie je aan de overkant het trappistenklooster van de Abdij van Maria Toevlucht.



Ligging en bereikbaarheid

De Riggen ligt met Hazemeren tussen de Pannenhoef en landgoed De Moeren aan de Turfvaart. Het gebied is het beste te bereiken vanaf de parkeerplaats De Ganger op de Pannenhoef. Deze is gelegen aan de Panhoefweg tegenover nr 1. De Panhoefweg is een zijstraat tegenover nr 1A van de Sprundelsbaan in Klein Zundert .

Mogelijkheden

Vanaf de zuidelijke parkeerplaats De Ganger op de Pannenhoef (zie hiervoor) kun je een mooie wandeling maken. Op de parkeerplaats staat een informatiebord met de route. Volg de knooppunten van het wandelnetwerk. Loop vanaf de parkeerplaats rechtsaf de Panhoefweg in en het eerste pad naar links volg de nrs. 60 – 92 – 73 – 77 – 75. Deze route is ongeveer 5,5 kilometer lang.



Beschrijving

Het gebied De Riggen vormt de ecologische verbinding tussen de Pannenhoef enerzijds en landgoed De Moeren, de Oude Buisse Heide en de Kievitsmoeren anderzijds. Deze verbindingzone is enkele jaren geleden aangelegd aan de oevers van de Turfvaart en maakt onderdeel uit van het Natuurnetwerk Brabant. Dit netwerk heeft tot doel het vergroten maar vooral verbinden van de reeds bestaande

Wat is er zoal te horen en te zien

Voor actuele gegevens kijk op Waarneming.nl. Zoek onder: Zundert Veldekensberg e.o.

Jan Benoist

Bijzondere waarnemingen

In de jaren 1995-2006 werden voor het archief van onze vereniging vooral waarnemingen doorgegeven van bijzondere soorten of bijzondere aantallen. Vanaf 2005 konden waarnemingen digitaal worden doorgegeven. Dit had nog geen grote gevolgen voor het totale aantal doorgegeven waarnemingen.

Een aantal vogelsoorten zat in die periode duidelijk in de lift. Vooral het aantal waarnemingen van de Grote Zilverreigers valt op. Deels is dit waarschijnlijk het gevolg van het herstel van de broedpopulatie na de klap die de vogels kregen aan het eind van de negentiende eeuw. In 1978 broedde er voor het eerst een paar Grote Zilverreigers in de Oostvaardersplassen. Bij ons betreft het vooral waarnemingen in herfst en winter. De vogels zijn voor een groot deel afkomstig uit de broedgebieden van Neusiedlersee, Oostenrijk en enkele moerassen langs de benedenloop van de Donau. Het grootste deel van deze Europese broedvogels overwintert echter in het oostelijk deel van de Middellandse Zee. In 1995 werden er maar twee waarnemingen van Grote Zilverreigers doorgegeven, een van 1 vogel de andere van 2 vogels. In 2006 werden er 89 waarnemingen van in totaal 366 vogels doorgegeven.

Ook het aantal waarnemingen van de Lepelaar nam toe. Van twee waarnemingen in 1995 van 13 vogels naar 31 waarnemingen van 441 vogels. De toename is vooral een gevolg van de toename van het aantal broedparen in Nederland. De grootste groep die werd waargenomen bestond uit 40 vogels op de Dintelse Gorzen. Het betreft een waarneming in de herfst. Niet alle soorten vertonen echter in aantal een stijgende lijn.



De Patrijs, een standvogel die in heel West- en Midden-Europa voorkomt, is in onze omgeving nu vrijwel verdwenen. In 1995 werden er 34 waarnemingen van totaal 204 vogels doorgegeven. De grootste groep bestond toen uit 16 vogels. In 2006 werden er nog wel 35 waarnemingen doorgegeven maar het betrof nog maar 171 vogels. De achteruitgang is niet van vandaag of gisteren en niet alleen beperkt tot Nederland. De voornaamste oorzaken ervan zijn schaalvergroting en intensivering van de landbouw. Ook het gebruik van bestrijdingsmiddelen (herbiciden en insecticiden) en het opruimen van heggen,

houtwallen en ruigtekruiden als perceelsgrenzen werken negatief voor het leefgebied van de Patrijs. Er werden in 1995-2006 ook bijzondere vogels in West-Brabant waargenomen. In 1996 werden er op vier plaatsen Pestvogels waargenomen, de grootste groep in Oosterhout: 24 vogels. In 2001 werd maar één waarneming doorgegeven van 2 vogels. In 2005 kwamen er 15 waarnemingen van in totaal 276 vogels binnen. De grootste groep werd in Roosendaal gezien: 60 vogels.



In 2006 konden vogelaars weer naar Pestvogels gaan kijken. Ditmaal verbleef een groep van ongeveer 40 vogels enkele dagen in de omgeving van de Emerput in Breda. Zeker 45 vogelaars gaven door de vogels te hebben gezien. In 1997 werd de eerste Raaf gemeld uit de omgeving van Chaam. Verdere bijzondere soorten waren in deze periode Roodmus (1999 en 2005), Kleine Vliegenvanger (2003), Witstaartkievit (2000), Griel (1998), Steppenvorkstaartplevier (1998), Terekruiter (2001), Zwarte Ibis (1996 en 1999) Jufferkraanvogel (2000) en Kwartelkoning (1998).

Hans van der Sanden

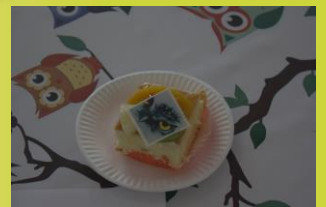


(FOTO,S: PATRIJS ED VAN ZONEN, PESTVOGEL CHRIST SCHENK GROTE ZILVERREIGER RIA LAMBREGTS)

Onderzoek, inventarisaties , verslagen

4	Tafeleend	1-5-2019	Baarle-Nassau	Ulicoten - Nonnenven e.o.	Jan Vermeulen
1	Roerdomp	2-5-2019	Drimmelen	Groote Zonzeelsche Polder Oost	Gert Bouwmeester
1	Poelruiter	3-5-2019	Altena	Noordwaard - Polder Muggenwaard	Marjo Lips
1	Braamsluiper	3-5-2019	Breda		Peter Melissen
1	Grauwe Kiekendief	4-5-2019	Drimmelen	Terheijden - Binnenpolder	Harry van Vugt
1	Smelleken	5-5-2019	Breda	Hooydonk	Rutger van Ouwkerk
1	Dwergmeeuw	5-5-2019	Breda	Rooskensdonk	Erik van Boxtel
1	Draaihals	8-5-2019	Breda	Ulvenhout	Joop van Riet
1	Beflijster	8-5-2019	Moerdijk	Willemstad - gorzen Hol.diep	Adri Clements
1	Grauwe Vliegenvanger	8-5-2019	Breda	Mastbosch	Hans Goossens
1	Kleine Zilverreiger	10-5-2019	Altena	Oudendijk - Groesplaat / De Aanwas	Jos Quirijnen
1	Temmincks Strandloper	12-5-2019	Alphen-Chaam	Chaam - Bleeke Heide	Marjo Lips
1	Bonte Vliegenvanger	13-5-2019	Breda	Boeimeer - West	Hannie van Gils
31	Geoorde Fuut	15-5-2019	Baarle-Nassau	Ulicoten - Nonnenven e.o.	Jan Vermeulen
2	Paapje	16-5-2019	Alphen-Chaam	Chaam - Bleeke Heide	Ria Lambregts
1	Europese Kanarie	17-5-2019	Moerdijk	Oostdijk / Noordlangeweg-west	Adri Clements
1	Zilverplevier	18-5-2019	Alphen-Chaam	Chaam - Bleeke Heide	Sandra Aarts
2	Noordse Kwikstaart	18-5-2019	Steenbergen	Volkerakmeer - Dintelse Gorzen	Joost Simons
1	Zomertortel	22-5-2019	Breda	Heusdenhout	Piet Brosens
1	Rosse Fluiteend	24-5-2019	Breda	Rooskensdonk	Erik van Boxtel
1	Smient	25-5-2019	Alphen-Chaam	Chaam - Bleeke Heide	Cees Janssen
1	Zwarte Wouw	27-5-2019	Alphen-Chaam	Chaam - Houtgoor e.o.	Jan Vermeulen
6	Steltkluut	27-5-2019	Altena	Noordwaard - Galeiwaard	Ger Duif
1	Havik	5-6-2019	Breda	Ruitersbos	Cobien van 't Riet
2	Appelvink	7-6-2019	Breda	Heusdenhout	Tim van Oerle
1	Wespendief	9-6-2019	Alphen-Chaam	Chaam - Hondsdonk	Marjo Lips
1	Kwartel	10-6-2019	Breda	Lage Vuchtpolder	Arthur Kok
2	Houtsnip	17-6-2019	Alphen-Chaam	Chaam - Chaamsche Bossen	Jan Vermeulen
1	Zwarte Specht	17-6-2019	Oosterhout	Boswachterij Dorst	Josina Roks
2	Kleine Bonte Specht	21-6-2019	Breda	Galder - Galdersche Heide	Bas Gerrits
10	Bergeend	23-6-2019	Breda	Emerput	Ineke Buijnsters
1	Nachtzwaluw	25-6-2019	Breda	Mastbosch	Martin Hemmer
1	Kleinst Waterhoen	1-7-2019	Zundert	Achtmaal - De Matjens	Boy Possen
5	Grote Zaagbek	13-7-2019	Steenbergen	open water bij Dintelse Gorzen	Leo Nagelkerke
2	Koereiger	15-7-2019	Altena	Deeneplaatweg - Zuid	Jan Benoist
1	Buffelkopeend	15-7-2019	Drimmelen	Spaarbekken Petrusplaat	Martin van Leest
1	IJsvogel	17-7-2019	Etten-Leur	Natuurreservaat De Berk	Cor Borghouts
1	Wielewaal	19-7-2019	Altena	Brabantse Biesbosch	Leo Nagelkerke
1	Rode Wouw	21-7-2019	Altena	Middelste Kievitswaard	Martin van Leest
2	Halsbandparkiet	21-7-2019	Breda	Haagse Beemden (woonwijk)	Ronald Buynsters
3	Boomvalk	25-7-2019	Breda	Lage Vuchtpolder	Mariëtta Peters
3	Purperreiger	29-7-2019	Moerdijk	Volkeraksluizen - Noord	Adri Clements
1	Pijlstaart	29-7-2019	Altena	Noordwaard - Polder Hardenhoek	Toos Timmermans
15	Patrijs	29-7-2019	Drimmelen	Groote Zonzeelsche Polder Oost	Mathilde Marijnissen
12	Bosruiter	29-7-2019	Woensdrecht	Ossendrecht - Vluchtheuvel	Martin van Leest

Onze werkgroepen					
Stadsvogels	Willem Veenhuizen	stadsvogels@westbrabantsevwg.nl	De Kamertjes	Jan Benoist	kamertjes@westbrabantsevwg.nl
Roofvogels	Raymond van Breemen	roofvogels@westbrabantsevwg.nl	Polen	Jan Benoist	polen@westbrabantsevwg.nl
Uilen	Martin van Leest	uilen@westbrabantsevwg.nl	Knotwerkgroep	Rob Fisscher	knotwerkgroep@westbrabantsevwg.nl
Watervogels	Harry van Vugt	watervogels@westbrabantsevwg.nl	4^e Bergboezem	Kees van der Krift	cvdkrift@gmail.com
Weidevogels	Biek Smetsers	weidevogels@westbrabantsevwg.nl	Dintelse Gorzen	Ronald Buijnsters	dintelsegorzen@westbrabantsevwg.nl
Rooskensdonk	Harry Janssen	rooskensdonk@westbrabantsevwg.nl			



FOTO'S VAN 50 JARIG JUBILEUM,
GEMAAKT DOOR KAREL SPEULMAN

